

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

XI. De iecore

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

dicante. Non enim tutum erat tenuissimas venulas atque arteriolas absq. praesidio tam procul solitarias & nudas mittere: facileque implicari & conuolui poterat, non sine maximo animalis dolore ac nutritionis impedimento: adde etiam ipsarum periculo, ne tenuissimæ cum sint, facile ruperentur. Itaque fuerunt omnes stabilendæ atq. in solidissimo membrano corpore veluti tela inferendæ ac ordinandæ; vt tutò & sine permissio- ne aut confusione ad sua quæque loca deduce- rentur.

Substantia.

Sunt autem geminæ, attenasæ & incumbentes membranæ; interquas arctissime continentur conseruata venæ & cum illis arteriæ ac nerui. Hæ facilius multò in homine, quàm in cane, separari possunt. Macilentius enim habet canis mesenterium; vt vnica videatur esse membrana. Interiecta verò contentorum vasorum spatia plurimum occupat adeps. Sed vt intestinorum omnium non eadem forma nec idem spirarum & conuolutionum mo- dus; ita nec eadem mesenterij est vbique effigies: verum aliqua parte implicatum magis & inuolu- tum, alia minus: magis, quâ ieiuno & ilio inseri- tur; minus, quâ cæteris.

Vena meseraica.

Totum porrò cœu iecoris ex porrecta manus est ad intestina: & venæ per illud sparasæ, quæ mela- rez aut melaraica, mesentariacæ uè à melareo me- senterio uè, in quo continentur, dictæ sunt, velut digiti manus existunt, quibus attrahitur chylus ex intestinis. Nec minus accomodata est Aristotelis illa comparatio, qua in 2. de partibus cap. 3. & in 4. ca. 4. ventrem & intestina animalibus esse dixit velut stirpibus terram; venasque mesenterij hoc ipsum in illis esse, quod in his radices sunt. Nam vt ex terra radicibus stirpes, sic ex ventre & inte- stinis per mesenterij venas alimentum animalia trahunt. Atque in illis virtute iecoris, à quo trans- missæ sunt, rubescit paulatim & ad sanguinis spe- ciem præparatur.

παχυράς.

Cæterum alio etiam modo tantam vasorum multitudinem ac tenuitatem imbecillitatēque sustentari ac roborari natura voluit. Quippè sub ventriculi fundo in ipso mesenterij centro, vbi prima est distributio, grande subieci glandosum corpus, quod vasa omnia & eorum diuisiones sus- tineret: nec vsquam læderet, cum molle sit & medio critere cedens. Et inter ventriculum & aor- tam positum instar puluinatis est vtrique corpo- ri; ne ventriculus cibis repletus à lumborum ossi- bus lædatur, aut arteriam nimium comprimat spi- ritusque prohibeat transitum. παχυράς & χαμηλάς hoc appellatur, quasi totus caro, vt in 3. historia lib. significauit Philosophus. Simplicis enim car- nis speciem refert. Deinde minoribus alijs diui- sionibus minores alias subieci glandes, quæ & vasa & mesenterium totum deducere. Atque huc reuocare illam placet (tamestis fecis de ea vi- sus sit sentire Galenus in 4. de vsupartium cap. 7. & lib. 8. cap. 4.) quæ duodeno obtenditur intesti- no. Venam enim & arteriam, quæ ad intestinum illud extenduntur, sustentat & fulcit: deinde verò intestini cavitatem humore lento aspergit; quò facilior sit alimenti descensus.

DE IECORE. CAP. X.

Quoniam in hisce nutritionis organis ex- plicandis naturam illis vtentem sequen- dā mihi proposui, ab intestinis per me- senterium simul cum alimento trahi me ad iecur sentio, A Græcis ἰκέρως dictum. Hoc à Ga- leno creditum est nutritionis totius ac sanguinis principatum tenere. Quæ de re in tertio libro dis- putatū est. Certè inter omnia ea organa, quæ cordi tanquam supremo principi famulatur, quæ uè in ventre continentur, præcipuū est & prima langui- nis officina. Nam etsi propter vetriculum cuius- dam fortasse videri possit fuisse factū; quòd ita incumbat illi, vt pulmones cordi; illud vt calefaciat, hoc vt refrigeret. Non ita tamè est. Superiorem enim, meliorem, & cordi propinquorem locū habet; & verò etiam tutiorem, cum vndiq. costis terè cõte- gatur. Deinde nobiliori actione fungitur, alimen- tum in sanguinem cõmutans, optimaq. cordi ac mēbris omnibus substantiam parans. Cui operatio- ni famulatur vetriculus, dum ad eam priori adhi- bita cõctione disponit, crassiorēsq. ac feculentas planè sordēs abluat ac secerit. Immo vt in san- guinis procreatione magnopere iecur iuuatur à corde, dū calorem illi per arterias addit, hocq. no- mine cor censetur iecori dominari: sic dum iecur vetriculo incubas calore suo cõctionē eius iuuat, dominari potius, quàm famulari, credendum est.

Vid.

C

Supremā igitur vetricis occupat sedē inter trans- uersum septum & vetriculum: atq. ad ipsū tum hic tum intestina omnia per venas inde acceptas confluunt: & quicquid alimenti vel propria ip- sorum virtute vel adiutore superioris membri ca- lore confectum fuerit, largè comportant.

Sicut.

D

Nullam propriam & peculiare formam postu- lar, sed à circūiectis ac proximis partibus accipit. Superiori regione gibbosum est ac protus læue & vbiq. aquabile: tum quòd septo subit & à conti- nente loco ita planè cõformetur; tum quòd ad ve- triculi cõplexum declinet vndiq. Inferiori autem cauum; & læue quidè, sed alicubi sinuosum. Quia vetriculo quidè rotundo infidet; & vt fauceat cõ- ctionēq. promoueat, ex parte omni cõplectitur. Sed tubera etiā quædā & eminentias excipit; bilisq. ite vesiculā. Magis tamè ad dextrā partē desce- dit, totā eam ferè septi partē occupans: vt in sinistra, posteriori præsertim sede, lieni locū relinqueret, corpusq. vtrinq. esset æquilibre. Argumento est, quòd a uibus & canibus ac omnino quibus exi- guus nec magni pòderis aut nullus lien, æqualiter in vtrūq. latus inest iecur, aut certè vix declinat. In anteriori parte interdū infrà mucronatā cartilagi- nem nonihil descēdit. Itaq. intrā costas ita condi- tur totū, vt maximā non cordis modò & cerebri, sed omniū planè præcipuorū membrorū ac ieco- ris quoq. naturæ curā in illis omnibus tutissimo & osseo loco quoad fieri potuit collocādis magno- perè admirari ac laudare possis. Atq. intelligere, nō aliā ob causam carnē abdomē ac minime os- seum fabricatū fuisse; nisi propter ea vasa, quæ ex- tēdi, dilatari & in maiore molem assurgere crebrò & subsidere debebant. Quæ verò nec assurgere nec subsidere oportuit, si non osseo loco, sub alijs certè collocauit: vt lienem, renes, venas, & arte- rias: vt omnia essent quàm fieri posset tutissima.

Figura.

E

Non est tamen is proprius iecoris vsus, neque idèd factum est à natura, vt ventris operationem iuuare: sed propter propriam ipsi functionē, quæ

Vsu altero.

altera est cibi coctio atque in sanguinem mutatio. Hoc verò magnum, crassum & amplum organum postulat. In quo totum alimentum suscipitur illudque præcalidum, ut magis coqueret. Quod cum ventri propinquum esse oporteret; consequens fuit, ut majori calore addito illius quoque operationem vehementiorem faceret.

Vena Porta.

Debuit etiam caua quidem illius parti adesse Porta, quæ alimentum adduceret mutandum in sanguinem. (Græci πύλα, appellarunt: lacteam venam Arabes, non quòd candida sit, sed quòd cremorem lacti persimilem alliciat & ad iecur velut māmam trahat.) In toto autem viscere plurimas ubique abundare venulas, quæ genitū sanguinem susciperent & redderēt. Ac demum per illud medium magnam produci Cauam, quæ susceptum à minoribus sanguinem per totū corpus distribueret. Quæ omnia primam ipsum esse crassioris sanguinis officinam testantur. Nec non adfunt arteriæ cauam regionem ad Portam subeuntes ab aorta diffusæ.

Quantitas.

In homine perquam magnum est, quòd calidissimum animal sit plurimòque indigeat sanguine. Maximum in gulosis & helluonibus. Causam fortasse dixeris esse, quòd ad fouedum ventriculū maiori egeant calore. At idèd potius voraces esse videntur, quòd multo visceris magni calore multum cibi & citò absumant. Magnum item in timidis; fortasse ut maiori calore minueretur timor.

Lobi.

In quibusdam animalibus vnicum est & continuum totum; ut ferè in homine & boue. In alijs, ut in Cane & fuis, in plures partes, quas *λόβοι*, vocant, dissectum, ut cōmodius ambiat vetriculū: & in plerisq. quatuor & quinque numerantur, interdum etiam sex. Quare si in libro de ossiū natura plures lobos cōmemorauit Hippocrates, de bestijs potius, in quibus illi magis distincti cernuntur, quam de homine credi potest eum fuisse loquutum. Præterquam quòd multa in eodem libro dissectioni minis cōsentanea cōtinentur: verenturque viri docti, nē subdititijs sit neq. Hippocratis proprius liber. Cur autem non omnibus sit idem loborum numerus; ea extat apud Galenum ratio in 4. de vsu partium lib. cap. 8. quòd neque figura neq. magnitudo ventriculi eadem omnibus est.

Substantia.

Substantiam habet planè spōgiosam, mediocriter mollè, rubram & sanguineam. Immodè nil aliud, quam crassior sanguis cōtenti affusus vasis & cōcretus ac nimio quasi ardore tollus, videtur esse. Propterea *παρρηχουα*, & affusio nominatur. Paulò tamen durior in gibbo est.

Tunica.

Tenuissima tegitur totū tunica à superiori peritonei parte illa deducta, qua id transuerso septo subiectum est.

Nervi.

In quam à sexto cerebri parti porrigitur neruuli, quorum aliqui in iecoris quoq. substantiam penetrant nē viscus omnino sit sensus expertus. Ita vnicuersum iecur se habet.

Quomodo autem in eo gignatur sanguis atq. ab illo minus boni humores secerantur; in libro de humoribus declaratum est. In quo etiam reperies causam, cur nullus in iecore, ut in corde & cerebro, cōtinetur sinus: curq. angustissimæ quidem, sed tenuissima cōstantes tunica, sint eæ venæ, quæ per iecoris corpus disperguntur. Hæc enim omnia propter facta sunt melius & accuratius coqueretur sanguis. Cuius coctionis excrementa purgantur vesicula, liene, renibus. Idèd de bilis vesicula, quæ eidem huic membro adiuncta est, deque illius meatu primū dicam.

culæ, quæ eidem huic membro adiuncta est, deque illius meatu primū dicam.

DE BILIS VESICULA.

CAPVT XI.

Nutritio in instrumenta, quæ ad coquendum in vtre cibum posita sunt, perfectus hæctenus sum. Nunc de ijs, quæ secerendis excrementis parata fuere, dicere oportet. Quoniã enim in omni coctione excrementum aliquod à meliori substãtia separatur; tum crassioribus fecibus, quæ in prima vetriculi coctione seceruntur, excipiendis intestina crassiora præparauit natura: tum verò triplici excipiendo succo; bilioso vno, leui & tenui; alteri melancholico; crasso & limoso; tertio aqueo ferofouè: qui ex altera iecoris perfectiori mutatione separantur, tria adiunxit vasa, vesiculam quandam affabrè factam, lienem, & renes cum subiecta ipsis vesica.

Coctio in excrementa.

Vesicula, quam *κυστις* Galenus ac veteres nominarūt, in dextra cauaq. iecoris parte ac ferè in maiori lobo in animalibus illis, qui scissum in lobos iecur habent, ita condita est, ut superius illius orificium iecori non procul à vena Porta innascatur, reliquum extrã visceris corpus pendeat; rotunda tota, sed oblonga forma.

Vesicula sua.

Exteriohem hæc partem, quæ maiori propugnaculo indigebat, peritonæi tunica ex iecoris tunica deducta integrit. Sed præter eam alia cōstat tota sibi propria omni fibrarū genere intertexta; rectis bilè trahentibus, obliquis retinentibus, transuersis expellētibus. Trahit ex eo loco, vbi vena Porta subit iecur, hoc interim noxiū pellente humorem: retinet in seipsa: expellit per alium quendam meatū, qui ad duodenum intestinum nō procul à ieiuni principio ducitur, ut noxius humor cū excrementis cæteris egeratur, & interim chyli coctio iuuetur, & quæ adhibito stimulo irritetur intestina, tum ad coctum succum pellendū, tum ad egerendas feces, & ipsa quoq. ab aquoso humore detergantur, hæc è que subflauo colore tingantur.

Substantia.

Nam meatus ille, in què vesicula: ceruix desinit, eo deductus, vnde Porta prodit, in duos ramos diuiditur: Alter sursum in iecur erigitur, multique modis dispergitur: atq. hic bilim ad vesiculã trahit. Quem Galenus in 4. de vsu partiu c. 13. optime obseruauit, propterea inter venas Portæ alimentū ad iecur adducentes; & eas, quæ sanguinem cōfectum ad Cauam cōportant, fuisse positum, ut purgatum sanguinẽ vena Caua susciperet. Alter deorsum ductus expulsionis instrumentū existit. Ac nē quid in meatū vnquam regurgitet, tum tortuosus in intestinū ingressus prohibet, tum duræ cauent mēbranulæ, quæ ad orificij latera pēdent atq. illud optime claudūt. Per multi hunc bilis expulsorem meatū ad fundum item vetriculi scribere duci: & illius meminit Galenus in 2. lib. de tēperamentis, & in arte parua, eumque semel obseruauit Vesalius. Sed nec ego ita esse reperio, aut si in quopiam reperiat eiusmodi meatus quipiam, vitiosa est constitutio. Bilem enim is euomet. Minutque sapienter institutum videretur, ut excrementum ad vetriculum mitteretur, qui ciborum duntaxat & alimentorum est locus. Atque ut illi mēbro, quod anxie custodire ac retinere alimentata suscepta debet, quousque optime cocta sint, stimulus

Vena.

Purgatio.